

ПИТАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА

Студінський В.А.

У статті зроблено спробу розглянути висвітлення питань земельної власності в системі економічних відносин у літературній, публіцистичній та науковій творчості Івана Франка. Зокрема, автором дослідження розглядається як саме видатний український письменник трактує проблеми власності на землю через призму державного, соціального і політичного устрою. Розглянуто проблеми соціальних конфліктів через призму земельних відносин власності в Галичині наприкінці XIX – на початку XX століття. Також простежено взаємозв'язок між проблемами земельної власності та еміграції українців за кордон. Акцентовано, що багато питань, піднятих Іваном Франком не втратили своєї актуальності і в нинішній історичний період.

Ключові слова: земля, власність, селянство, еміграція, борги, справедливість.

A QUESTIONS OF AGRARIAN PROPERTY IS IN THE SYSTEM OF ECONOMIC RELATIONS IN WORK OF IVAN FRANCO

Studinski V.A.

The article attempts to consider the coverage of land ownership in the system of economic relations in the literary, journalistic and scientific work of Ivan Franko. In particular, the author of the study considered as the most prominent Ukrainian writer treats the problems of ownership of land through the prism of the state, social and political system. The problems of social conflicts through the prism of land ownership relations in Galicia. Also, the relationship between land ownership and Ukrainian emigration abroad is traced. It is emphasized that many questions raised by Ivan Franko have not lost their relevance in the present historical period.

Key words: land, property, peasantry, emigration, debts, justice.

ВОПРОСЫ ЗЕМЕЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В ТВОРЧЕСТВЕ ИВАНА ФРАНКО

Студинский В.А.

В статье сделана попытка рассмотреть освещение вопросов земельной собственности в системе экономических отношений в литературной, публицистической и научной творчества Ивана Франко. В частности, автором исследования рассматривается, как выдающийся украинский писатель трактует проблемы собственности на землю через призму государственного, общественного и политического устройства. Рассмотрены проблемы социальных конфликтов через призму земельных отношений собственности в Галиции в конце XIX - начале XX века. Также прослеживается взаимосвязь между проблемами земельной собственности и эмиграции украинцев за границу. Акцентировано, что многие вопросы, поднятые Иваном Франко не потеряли своей актуальности и в нынешний исторический период.

Ключевые слова: земля, собственность, крестьянство, эмиграция, долги, справедливость.

Актуальність теми дослідження. Іван Франко, як великий мислитель, у своїй багатій творчості торкався найактуальніших питань українського суспільства не лише періоду XIX – початку XX ст., а й більш глибокого історичного часу. Економічні проблеми І.Я.Франко досліджував як у своїх наукових працях, так і в художніх творах, причому це стосувалося і прозових, і поетичних творів. Одними із важливих питань, що висвітлювалося письменником були проблеми аграрного сектору, оскільки сільськогосподарське виробництво в житті українства займало дуже важливо місце. У зв'язку з цим відомий вітчизняний вчений-економіст С.М.Злупко зазначав, що «у творчості І.Я.Франка з належною повнотою розкриті закономірності розвитку аграрної економіки в Галичині, з позицій селянських інтересів з'ясовані усі аспекти утвердження капіталізму у сільському господарстві, яке знав не тільки із статистичних матеріалів, описів преси, але й з власного досвіду. Проникнення товарно-грошових відносин, капіталізація виробництва, зміни форми експлуатації, монопольне становище фільварку, розшарування і пролетаризація селянства, податкова безвихідь бідноти – ці та інші проблеми постійно були в полі зору Великого Каменяря» [1, с.86].

Велике місце у економіко-аграрній та загальній економічній проблематиці Іван Франко відводив саме питанням земельної власності, оскільки земля виступає чи не головним чинником (фактором) та засобом (ресурсом) виробництва. До того ж, земля, як об'єкт власності, завжди була центром суперечностей не лише в економічній, а й у політичній та правовій сферах суспільства, і не лише українства. Дані питання не втратили актуальності і в наш час, особливо це стосується аспекту купівлі-продажу землі і створення відповідних ринкових та правових механізмів цього процесу в сучасній Україні.

Ступінь вивчення проблеми. Економічним аспектом творчості Івана Франка цікавилось доволі широке коло науковців. Одним із найбільш фундаментальних дослідників у цьому плані був С.М.Злупко, який практично все своє творче життя досліджував економічну наукову творчість І.Я.Франка. Насамперед, це стосується таких монографій С.М.Злупка як: «Іван Франко – економіст» (1992 р.) [1] та «Іван Франко і економічна думка світу» [2].

Доволі глибоке дослідження економічного аспекту творчості Івана Франка у 1950-і роки здійснили українські вчені Д.Ф.Вірник та Є.А.Голубовська у монографії «Економічні погляди Івана Франка» (1956) [3]. У цьому дослідженні цілий розділ був відведений дослідженню аграрних питань у працях письменника. Зокрема, автори зазначали, що І.Я.Франко «в багатьох своїх економічних дослідженнях і в художніх творах особливо велику увагу приділяв питанням, зв'язаним із складними аграрними відносинами і тяжким становищем трудового селянства Галичини» [3, с.97]. незважаючи на певну тогочасну заідеологізованість, дане монографічне дослідження представляє інтерес і для сучасних українських вчених, які займаються питаннями вивчення творчості І.Я.Франка загалом та його економічної складовою зокрема.

Історико-економічний аспект творчості І.Я.Франка серйозно вивчав М.М.Кравець [4]. Зокрема, він звертав увагу на питання захоплення земель в українських селян в період зростання потреби на нафту та розширення площ під видобуток нафти в Галичині. У І.Франка ця тема доволі широко і глибоко розглядається як у художніх творах, так і в газетних публікаціях. Окремі аспекти творчості І.Я.Франка в сфері земельних відносин розглядаються в дослідженнях В.А.Студінського, О.Я.Гримака, М.Ю.Кутецького [5] та інших.

Виклад основного матеріалу. Хрестоматійною у плані розгляду земельних відносин власності стала праця Івана Франка «Земельна власність у Галичині», яка була опублікована у 1887 році. З приводу даної праці український вчений С.М.Злупко зазначав, що в ній було зроблено першу спробу обґрунтувати аграрну політичну програму з позицій саме селянства. На думку І.Франка, як підкреслював С.М.Злупко, всі аграрні реформи, програми, проекти пропонувалися винятково шляхетськими верствами, які часто взагалі не розуміли специфіки земельних відносин власності і специфіки аграрного виробництва. Саме це і позначалося на вузькості і примітивності даних аграрних реформ, які пропонувалися. Іван Франко критикував їх і вважав найконсервативнішим той проект, що передбачав реформу спадкового права, де заборонялося розділяти землю у передсмертних заповітах їхніх власників. Адже спроба заморозити цей процес не сприяло забезпеченню нащадків власника земельними наділами і подальшим розвитком аграрного виробництва. Це могло сприяти обезземеленню селянства та втрати можливості забезпечення своїх родин необхідними продуктами харчування. З іншого боку, вказував І.Франко, існує проблема дуже дрібних господарств, які не вписуються у загальні концепції реформування аграрних відносин, висунутих шляхетськими верствами у Галичці в цей історичний період [2, с.221-222].

Власне сам Іван Франко прекрасно розумів, що тема економічних відносин, зокрема проблема власності в аграрній сфері виробництва, потребує серйозного дослідження й на теоретичному рівні, оскільки відносини власності визначають власне суспільний лад. Так, у своїй статті «Доповнення до «Основ суспільної економіки» він відзначав, що «говорити обширно про розвиток одного нинішнього ладу, не казавши нічого про розвиток інших, се значило б вважати сей лад чимось уважнішим від прочих, між тим коли в історії, як і в зрості кожного організму, карда фаза розвитку для вислідника рівно важна» [6, с.30-31].

На думку письменника велика роль у ефективному функціонуванні системи земельних відносин власності належить державі та суспільству і власне проблемність визначення відповідної політики полягає у незнанні реального становища абсолютно більшої частини населення, оскільки самі автори, так звані «аграрні програми», не є фахівцями в аграрному секторі, або ж є землевласниками і тому відстоюють суто свої класові майнові інтереси. Зокрема, І.Я.Франко пише: «Політика як державна, так і суспільна, мусить рахуватися насамперед з істотними і реальними інтересами мас. Політика, яка опирається на почуттєвих пориваннях або на доктринах окремих керівників, так само, як і політика, що базується на незнанні інтересів мас, є не чим іншим, як наукою шкідливих експериментів і вже просто вбивчою є політика сперта на свідомій і витонченій експлуатації цих мас на користь меншості, на користь певної верстви, касти чи класу. Вбивчою для цих мас, але не менше і для самих експлуаторів, бо кожне такого роду суспільне явище є надзвичайно небезпечним тим, що само в собі воно носить задатки власної загибелі та руйнування і сприяє їхньому розвитку» [7, с.465]. І в цій же праці Іван Франко зазначає, що загострюється серйозний соціальний конфлікт між дрібними власниками землі та великим земельним капіталом. Так, він зазначає, що « майже половина галицької землі концентрована в руках декількох тисяч власників і все більше концентрується як наслідок сучасного капіталістичного ладу; проти неї друга половина дрібної власності – та, що роздрібнюється дедалі більше і при цьому позбавлена природних ресурсів розвитку. Між цими двома суспільними силами стоїть третя, посередня, або нейтральна, або така, що прямує до вирівнювання з першою коштом другої» [7, с.473]. Фактично дослідник тут говорить про стабілізуючий фактор у соціальному розвитку – середнього класу, який урівноважує конфліктність між дрібними і великими власниками земельних капіталів.

Одним із важливих чинників у формуванні такого класу землевласників Іван Франко, на прикладі Німеччини, відводить державі. Особливо це стосується фінансової і боргової сфери, коли дрібний власник не може покривати всіх банківських кредитів. У цьому аспекті він постає одним із перших, хто відводить серйозну, а то й визначальну роль державі не лише в системі відносин власності, а й усїєї економічної системи країни. Зокрема, І.Я.Франко зазначає, що «головним джерелом теперішньої нужди треба вважати приватну власність землі, і радив, аби держава ступенево закуповувала землю, а наглядно це робила через громадян, обнімаючи всі іпотечні довги та помагаючи громадянам сплачувати їх» [8, с.474]. Такий підхід до розуміння формування і функціонування системи земельної власності давав би змогу контролювати процес купівлі-продажі землі в державних інтересах, а також створювати і державні сільськогосподарські підприємства.

Одним із найфундаментальніших творів з визначеної теми у творчості Івана Франка є праця «Земельна власність у Галичині». Зокрема, однією з причин гальмування розвитку селянського господарського дослідник

вважає, що велика власність під час революції 1848 року «врятувала для себе ще значні останки чисто панщинних привілеїв» [9, с.548]. Також у ряді своїх праць Іван Франко звернув увагу на загострення конфліктності на етнічній основі. Особливо це стосувалося відносин на землю, де, по суті, відбувалося протистояння місцевого етнічного населення (як українського, так і польського) з представниками єврейства. Останні накопичували у своїх руках значні фінансові ресурси, викупували різними законними і незаконними методами землю, призводячи цілі верстви селянства до зубожіння. Іван Франко чи не перший у Європі звернув увагу, що такий конфлікт у майбутньому може призвести до непередбачуваних трагічних наслідків саме для єврейства у цьому регіоні. Зокрема, у статті «Семітизм і антисемітизм у Галичині» він пише: «Економічний визиск, проти якого виступають одні, для других щось таке, що розуміється само собою до тої міри, що навіть національну рівноправність вони розуміють як право – могли за свої гроші купити, що їм подобається» [10, с.11]. Ці слова не втратили актуальності і на сьогодні, особливо відтінку вони набувають на тлі російсько-української війни та окупацією і анексії Росією територій суверенної держави України.

Зубожіння селянських верств, проблемність у системі аграрних відносин призводили до масової еміграції українців практично по всьому світові. І.Я.Франко одним із перших звернув увагу на це явище та спробував дати йому науково - обґрунтовану оцінку. У цілій низці своїх публікацій письменник говорить про те, що обмеженість земельних ресурсів, несправедливість у оплаті праці на землі призводить до того, що селянство шукає можливості отримати можливість працювати, а також придбати землю в інших країнах. Певною мірою такий пошук здавався авантюрою, але разом з цим, до таких вчинків селян штовхали реальні умови життя. У статті «Еміграція українського населення» Іван Франко зазначає: «Даремно духовенство застерігає народ і відвертає його від згубних проектів. Бо ж самі місцеві відносини сприяють авантюризмові темного селянства. Автор нинішнього повідомлення наочно переконався, що в одному селі Збаразького повіту селяни не мають де напоїти худобу, ані попрати білизну, ані вимочити коноплі, бо власник маєтку не дає їм доступу до річки, і цей сервітутний процес тягнеться роками без найменшого результату» [11, с.283]. В іншій публікації письменник зазначає: « Еміграція – наслідок зубожіння, пролетаризації народу. Це не тезе, не догма, а факт, стверджений усіма кореспондентами, навіть такими, які в іншому випадку будуть вперто доводити, що «соціальне питання не має в нас жодного ґрунту» [12, с.353]. Також І.Франко звернув увагу на безконтрольність вирубки лісових насаджень, що негативно впливає на економічний стан практично всіх верств населення. Тут принагідно згадати його статтю «Чи необхідна еміграція з Галичини?», де він, зокрема, пише: «У багатьох околицях вирубка лісу відібрала зимовий заробіток, і легко довести, що в околицях, де збережено ліси і де ведеться постійне лісове господарство, еміграція менша. Тому східні окраїни, - де до згаданих причин іще треба додати й великі маєтки, - безлісі або з прорідженим лісом, більше заражені на еміграцію» [13, с.460]. Ці слова Івана Франка не втратили своєї актуальності і в нинішній час, коли Україна переживає серйозну хвилю еміграції як на Схід, так і на Захід.

Проблеми земельної власності та соціальної несправедливості в цій частині активно і широко висвітлювалися Іваном Франком в його художніх творах як прозаїчних, так і в поетичних. Зокрема у поезії «Хлібороб» письменник пише про проблему боргових зобов'язань селянина і його права на землю: «Гей, хто на світі кращу долю має, // Як той, що плугом святу землю оре? // Святу землю в банку зоставляє, // В довги впадає, як бездонне море, // І поти б'ється, аж остання рація // На нього спаде – ґрунту ліцитація - // І поки в найми не пошкандибає, - // Гей, хто на світі кращу долю має? // ... Гей, хто на світі кращу долю має, // Як той, що щирим патріотом зветься, // Податки точно рік за рік складає, // Шанує власть, перед жандармом гнеться, // Цілуєсь з возним і, хоч дуже бідний, // Як треба дати, дасть і гріш послідній, // А нащо, за що дав – і не питає, - // Гей, хто на світі кращу долю має?» [14, с.78-79]. У своїй поетичній казці «Лис Микита» образно змальовує вічну боротьбу за землю між самими суб'єктами господарювання: «Сей рогами звідси пхає // Той в противний бік штовхає, // Щоб посунути межу» [14, с.266].

У прозових творах також чимало місця відводиться «земельній» проблематиці. Зокрема, у оповіданні «Ліси і пасовиська» І.Франко наводить на думку, що право власності імущих класів захищається всією правовою та судовою системою держави, що зрештою є характерною ознакою класового розшарування суспільства. Тут варто навести цитату із вищезазначеного твору: «Зачалося нещастя наше від конскрипції, - знаєте, що була в 59-ім році. До того часу жили ми з паном в добрій злагоді. Він нас боявся чіпати, бо, знаєте, тоги ще острах був між панами за про тота мазурську різанину. А ми знов його і не потребували чіпати: пасовисько мали, в лісі рубали, так як наші здавен-давна, і вважали, що ліс громадський-еавіть злісного громадського тримали. А тут бух – конскрипція. Знаєте, нарід, темний, не знає, що до чого, перенудився. Як то наш хлоп, усе боїться, аби податків не підвищили. Так і тоді: списувати будуть не тільки людей, а й худобу! Вже то без чогось не є» [15, с.149]. Загалом тема відносин власності на землю проходить через велику кількість творів, таких як «Борисла сміється, де піднімаються проблеми захоплення земель заради видобутку навіти і отримання «легких» прибутків.

Висновки. Таким чином, Іван Франко у своїй літературній, публіцистичній та науковій творчості багатогранно і доволі глибоко розглядає питання земельних відносин власності. Саме в цих відносинах він вбачав всю серйозність проблеми в частині соціальної справедливості, впливові на формування державної системи управління та міжособистісних відносин громадян. Також ним був зачеплений взаємозв'язок питання власності на землю і зубожіння значних верств населення, а також як однієї з причин трудової еміграції українців. Разом з тим, Іван Франко розглядав дану проблематику і в контексті політичного вирішення питань

власності на землю та ролі в цьому процесі держави. Чимало положень, думок і пропозицій письменника не втратили свої актуальності і в нинішній період.

Список використаних джерел

1. Злупко С.М. *Іван Франко – економіст*. – Львів: Слово, 1992. – 208 с.
2. Злупко С.М. *Іван Франко і економічна думка світу*. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І.Франка, 2006. – 413 с.
3. Вірник Д.Ф., Голубовська Є.А. *Економічні погляди І.Я.Франка*. – К.: АН УРСР, 1956. – 180 с.
4. Кравець М.М. *Іван Франко – історик*. – Львів: ВЛУ, 1971. – 204 с.
5. Гримак О.Я., Кутецький М.Ю. *Іван Якович Франко: поет з душею економіста* // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З.Гжицького. – 2012. – Т.14. - № 1(51). – Ч.2. – С.31-33.; Студінський В. *Економічний аспект творчості Івана Франка (спроба системно-порівняльного аналізу)* // Українське літературознавство. – Випуск 72. – Львів: ЛНУ, 2010. – С.15-20.
6. Франко І. *Доповнення до «Основ суспільної економії»* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1984. – С.30-31.
7. Франко І. *Двори і хати в Галичині* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1984. – С.461-473.
8. Франко І. *Агітація за упорядкування землі в Німеччині* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1984. – С.474-477.
9. Франко І. *Земельна власність у Галичині* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.1. – К.: Наукова думка, 1984. – С.546-576.
10. Франко І. *Zur judenfrage (до юдейського питання)*. – К.: МАУП, 2002. – 40 с.
11. Франко І. *Еміграція українського населення* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.2. – К.: Наукова думка, 1985. – С.282-283.
12. Франко І. *З приводу еміграції населення* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.2. – К.: Наукова думка, 1985. – С.350-364.
13. Франко І. *Чи необхідна еміграція з Галичини?* // Зібрання творів у 50-ти томах. – Т.44. – Кн.2. – К.: Наукова думка, 1985. – С.459-467.
14. Франко І. *Твори у двох томах*. – Т. 1. – К.: Дніпро, 1981. – 536 с.
15. Франко І. *Твори у двох томах*. – Т. 2. – К.: Дніпро, 1981. – 496 с.

References

1. Zlupko S.M. *Ivan Franko – economist*. – L'viv: Slovo, 1992. – 208 s.
2. Zlupko S.M. *Ivan Franko i ekonomichna dumka svitu*. – L'viv: VTS LNU im. I.Franka, 2006. – 413 s.
3. Virnyk D.F., Holubovs'ka YE.A. *Ekonomichni pohlyady I.YA.Franka*. – K.: AN URSSR, 1956. – 180 s.
4. Kravets' M.M. *Ivan Franko – istoryk*. – L'viv: VLU, 1971. – 204 s.
5. Hrymak O.YA., Kutets'kyu M.YU. *Ivan Yakovych Franko: poet z dusheyu ekonomista* // Naukovyy visnyk LNUVMBT imeni S.Z.Hzhyts'koho. – 2012. – T.14. - № 1(51). – CH.2. – S.31-33.; Studins'kyu V. *Ekonomichnyy aspekt tvorchoosti Ivana Franka (sproba systemno-porivnyal'noho analizu)* // Ukrayins'ke literaturoznavstvo. – Vypusk 72. – L'viv: LNU, 2010. – S.15-20.
6. Franko I. *Dopovnennya do «Osnov suspil'noyi ekonomiyi»* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Kн.1. – K.: Naukova dumka, 1984. – S.30-31.
7. Franko I. *Dvory i khaty v Halychyni* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Кн.1. – К.: Naukova dumka, 1984. – S.461-473.
8. Franko I. *Ahitatsiya za uporyadkuvannya zemli v Nimechchyni* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Кн.1. – К.: Naukova dumka, 1984. – S.474-477.
9. Franko I. *Zemel'na vlasnist' u Halychyni* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Кн.1. – К.: Naukova dumka, 1984. – S.546-576.
10. Franko I. *Zur judenfrage (do yudeys'koho pytannya)*. – K.: MAUP, 2002. – 40 s.
11. Franko I. *Emihratsiya ukrayins'koho naseleennya* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Кн.2. – К.: Naukova dumka, 1985. – S.282-283.
12. Franko I. *Z pryvodu emihratsiyi naseleennya* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Кн.2. – К.: Naukova dumka, 1985. – S.350-364.
13. Franko I. *Chy neobkhidna emihratsiya z Halychyny?* // Zibrannya tvoriv u 50-ty tomakh. – T.44. – Кн.2. – К.: Naukova dumka, 1985. – S.459-467.
14. Franko I. *Tvory u dvokh tomakh*. – Т. 1. – К.: Dnipro, 1981. – 536 s.
15. Franko I. *Tvory u dvokh tomakh*. – Т. 2. – К.: Dnipro, 1981. – 496 s.

ДАНІ ПРО АВТОРА

Студінський Володимир Аркадійович, кандидат економічних наук, доктор історичних наук, професор кафедри політичної економії

Київський Національний Економічний Університет імені В.Гетьмана
а/с 123, м. Київ, 03191, Україна
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Студинский Владимир Аркадьевич, кандидат экономических наук, доктор исторических наук, профессор кафедры политической экономики учетно-экономических факультетов Киевский Национальный Экономический Университет имени В.Гетьмана
а/я 123, г. Киев, 03191, Украина
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Studinski Volodymyr Arkadijovych, Ph.D. in Economical Science, D. in Historical Science, Professor Kiev National Economic University named after Vadym Hetman
Box 123, Kiev, 03191, Ukraine
e-mail: studzinskiw@bigmir.net

УДК 338.439.053

DOI: 10.5281/zenodo.1220655

**ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА БІЛОРУСІ ЯК ІМПЕРАТИВ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

**Тетеринець Т.А.,
Чиж Д.А.**

Ключові слова: сталий соціально-економічний розвиток, продовольча безпека, сільське господарство, АПК, продукція.

**ПРОДОВОЛЬСТВЕННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ БЕЛАРУСИ КАК ИМПЕРАТИВ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ**

**Тетеринець Т.А.,
Чиж Д.А.**

Статья посвящена мониторингу состояния продовольственной безопасности в Республике Беларусь.

Цель: Анализ основных проблем, факторов и угроз достижения продовольственной безопасности в Республике Беларусь.

Методы – аналитический, сравнения, табличный.

Результаты работы: Изучена институциональная среда и нормативная правовая база, регламентирующая процессы обеспечения продовольственной безопасности в Республике Беларусь в контексте целей устойчивого социально-экономического развития. Определены основные задачи достижения продовольственной безопасности на стратегическую перспективу. Выявлены основные внешние и внутренние факторы и угрозы достижения продовольственной безопасности в условиях развития мировой конъюнктуры продовольственных рынков.

Выводы: Определены основные направления достижения продовольственной безопасности в Республике Беларусь.

Ключевые слова: устойчивое социально-экономическое развитие, продовольственная безопасность, сельское хозяйство, АПК, продукция.

**FOOD SECURITY OF BELARUS AS AN IMPERATIVE
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMY**

**Tsetsiarynets T.A.,
Chyzh D.A.**

Article is devoted to monitoring of a condition of food security in the Republic of Belarus.

Purpose: The analysis of the main problems, factors and threats of achievement of food security in the Republic of Belarus.

Methods – analytical, comparisons, tabular.

Results of work: The institutional environment and the regulatory legal base regulating processes of ensuring food security in the Republic of Belarus in the context of the purposes of sustainable social and economic development is studied. The main objectives of achievement of food security on strategic prospect are defined. The major external and internal factors and threats of achievement of food security in the conditions of development of a world environment of the food markets are revealed.

Conclusions: The main directions of achievement of food security in the Republic of Belarus are defined.

Keywords: sustainable social and economic development, food security, agriculture, agrarian and industrial complex, production.

Стратегической целью устойчивого развития Республики Беларусь является обеспечение высоких жизненных стандартов населения и условий для гармоничного развития личности на основе перехода к